*n.*11. & cōtinetur ſupra *c.*13. *& 14. ſi tamen teſtator commiſſionem dedit alicui ad teſtandum ſecundum leges 39. Tauri, & 13. tit. 4. lib. 5. recop. in prædicta cōmiſſione ſeu facultate eadem ſolemnitas requiritur, quæ in teſtamētis deſideratur. nam ſi commiſſio ſit in ſcriptis, requiritur ſolemnitas teſtamenti in ſcriptis, ſi nuncupativi, teſtamenti nuncupativi,* vt exponũt Ciſuentes *in d. l. 39. Taur.* vbi Caſtillo, & Palacios Rubios, Spino *de teſtam. gloſ. 5. princip. ex nu.* 42.

Sed ſi ſcriptura mandati propter impedimentum ſuperveniens teſtatori, nō perficiatur, ſicut diſpoſitio ipſa teſtatoris probabitur per teſtes, ita etiam commiſſio, & facultas poterit probari per teſtes, cum mandatum rectè teſtibus probari poteſt, *gloſſa in l. maritus, C. de procuratoribus.* Cancerius *lib. 2. variar. cap.* 14. *num.* 191. Cevallos *quæſt.* 400. *num.* 7. Gratianus, *cap.* 506. *num.* 45. Noguerol *allegat.* 20. *num.* 31.

CA-

CAPVT XVI.

DE PERFECTIONE, ET IMPERFECTIONE

voluntatis teſtibus probanda ad valorem, vel ad deſtructionem teſtamenti, quæ probatio requiratur, & quid teſtes deponere debeant, & an verbis formalibus teſtatoris debeant concordare, & ex quibus deliberatio animi probetur; & quid de verbis perſunctorijs, iocoſsis, & adulatorijs.

SVMMARIVM.

Perfectio voluntatis in teſtamento nuncupativo ſine ſcriptura, vel cum ipſa non tamen completa probatur ex depoſitione teſtiũ. 1.

Probandi onus incumbit ei qui dicit teſtamentum imperfectum. 2.

Probandi onus incumbit dicenti teſtamentum invalidum. 3.

Præſumptio reijcit probandi onus in adverſarium. 4.

Probatio debet eſſe plena, & cōcludens vt pronuntietur teſtamentum imperfectum ratione voluntatis, & ex hoc reddatur invalidum. 5.

Teſtamenti cauſa favorabilis eſt, & in dubio pro tiſtamento iudicandum eſt. 6.

Probationes efficatiores adferre debet, qui præſumptionem habet in contrarium. 7.

Animus deliberatus teſtandi conſtaret debet vt valeat teſtamentum. 8.

Deliberatio animi requiritur in omni teſtamento etiam privilegiato. 9.

Animus deliberatus teſtandi probatur ex actibus extrinſecis, qui iudicis arbitrio relinquuntur. 10.

Deliberatio animi teſtatoris probatur ex vocatione notarij, & teſtium. 11.

Ro-

Rogatio teſtium indicat animum deliberatum ad actum faciendum. 12.

Declaratio teſtatoris dicentis ſe velle teſtari, indicat deliberationem animi. 13.

Verba adulatoria perfunctoria, & iocoſa non diſponunt, nec ex eis reſultat obligatio. 14.

Quintiliani ſententia de verbis adulatorijs traditur. 15.

Fratris nominatione fraternitas non probatur. 16.

L. Divi. 4. C. locati notatur. 17.

Deliberatio dignoſcitur ex circircunſtantijs quæ remiſsivè referuntur. 18.

Teſtamentum fit verbis de præſenti, non de futuro. 19.

Verbum diſponere propriè pertinet ad vltimam voluntatem. 20.

Teſtamentum vt probetur ex depoſitionibus teſtium, & perfectum dicatur ratione voluntatis, quæ ſint articulanda, & probanda. 21.

Teſtamẽtum vt probetur imperfectum ratione voluntatis, quæ ſint articulanda. 22.

Verba prius prolata probant qualis fuerit intentio diſponendi. 23.

Præfatione mens diſponentis declaratur. 24.

Tractatus præcedentes ipſi actui teſtandi non concludunt imperfectam voluntatem. 25.

Tractantur multa quæ poſteâ nõ fiunt. 26.

Probatio imperfectionis voluntatis debet concludere pernecesſê de ipſo actu teſtandi. 27.

Teſtes an debeant eſſe concordes non ſolum in ſubſtantia facti, ſed etiam in verbis formalibus teſtatoris, diſputatur pro vtraque parte, & diſtinctione reſpondetur. 28. & 30.

Teſtes omnes deponere debent de tota diſpoſitione teſtatoris, nec ſufficit partem recitare. 29.

Teſtes inducti ad probandum determinata verba teſtatoris, nõ ſolum in ſubſtantia facti, ſed in verbis formalibus debent concordare, ſecus quando ad probandam ſubſtantiam facti, & non formalitatem inducti ſunt. 31.

Diſcordia inter teſtes minima non nocet. 32.

Probatio teſtamenti membratim fieri valet in caſu neceſsitatis, & in teſtamentis privilegiatis. 33.

1 DIctum eſt ſupra *cap. 9. num. 3. & 5.* quod teſtamentum in dubio præſumitur ratione volũtatis perfectum, & quod hæc præſumptio coadiuvari poteſt conjecturis, quæ dicto in capite referuntur, quæ equidem præcipuè procedũt quando de teſtamento facta eſt ſcriptura, & cognitio perfectionis, vel imperfectionis illius dependet ex clauſulis, & tenore teſtamenti, vt ex *num. 29. cum ſequentibus* videtur. Sed ſi teſtamentum ſit nuncupativum ſine ſcriptura, vel cum ipſa non tamen completa aut conſummata, hoc in caſu ad teſtes decurrendũ eſt, qui dicere debent, an teſtator habuiſſet, vel non diſpoſitioné ſuam vt perfectam; vt benè Tellus Ferdinandez *in l. 3. Tauri 2. part. nu. 19.* vbi inquit, quòd cautus ſit iudex in eorum examine, & advocatus in confectione articulorum, nam punctus difficilis eſt, vt conſtat ex in[ip]ſa referẽdis. Burgos de Paz *in l. 3. Tauri 2. part. num. 19.* Simon de Prætis *de interpretat. vltimar. volunt. lib. 1. interpret. 1. dubitat. 3. ſolut. 5. ex n. 35.* Maſcardus *de probationibus tom. 3. concluſ. 1358. num. 83.* Ruinus *conſ. 12. num. 15. vol. 2.* Caſtillo *lib. 4. controverſ. cap. 21. num. 58. & 66.* laudans Tellum alijs non relatis Capicius Latro *deciſ. 140. num. 16. lib. 2.* Guzman *verit. iur. 15. num. 19.*

2 Et vt plenius tradatur in primis conſtituendum eſt, certiſsimum eſſe, ei qui dicit teſtamentum imperfectum, incumbere onus probandi, duplici ratione: prima, quia dicenti teſtamentum invalidum regulariter onus pobãdi incumbit. Gloſſa, & communiter ſcribentes *in l. ſi poſt diviſionem, C. de iuris, & facti ignorantia,* Mantica *de coniectur. vltim. volunt. lib. 2. tit. 9. num. 1.* Maſcardus *concluſ. 1359. nu. 1.*

3 Capicius Galeota *controverſ. lib. 2. controverſ. 60. num. 1.* Et qui teſtamẽtum imperfectũ dicit, invalidum dicit: ſecunda, quia cum præſumatur teſtamentum perfectum pręſumptio reijcit probandi onus in adverſarium, *l. generaliter, §. ſi pretium in fine, ff. de fideicom. libert. l. nuptura in fine, ff. de iure dotium, l. fin. ff. quod metus cauſa,* Maſcardus *concl. 1237.* Velaſc. *Axiomat. iur. lit.*

4 *P. num. 145.* ſic Menochius *conſ. 224. num. 17. vol. 3.* Et hoc tantum procedit in teſtamẽto iam condito, quod agitur impugnandum.

5 Secundo etiam conſiderandum eſt teſtamentum vt declaretur imperfectum ratione voluntatis, & conſequenter invalidum, probationem debere exiſtere omni-

nino plenam,& quæ conclu-
dat per neceſsè; vt ex Ruino
conſ. 15. *num.* 19. *lib.* 1. tenet
6 Stephan. Gratianus *diſceptat.*
forenſ.tom. 3. *cap.* 550. *num.* 53.
Alexand. *conſ.* 109. *lib.* 7. *in fin.*
Rota *deciſ.* 172. *numer.* 16. *&*
6. *part.* 2. Hondedeus *conſ.* 77.
li. 1. *n.* 11. Guz. *verit. iur.* 15. *n.* 23
quia teſtamenti cauſa favo-
rabilis eſt,& in dubio pro te-
ſtamento iudicandum eſt, *l.*
ſi pars 10. *ff. de inoffícioſ. teſtam.*
latè Caſtillo *lib.* 4. *cap.* 29. *per*
totum, Tiraquellus *de privileg.*
piæ cauſæ privil. 12. Nevizanus
7 *conſ.* 26. *num.* 7. *&* 8 & etiam
quia maiori onore probatio-
nis gravatur, & efficatiores
probationes adferre debet,
qui præſumptionem habet
in cõtrarium. Gloſſa, & Do-
ctores *in l. tranſactione*, *C. de*
tranſact. Pariſius *conſ.* 135. *num.*
12. *lib.* 2. Cephalus *conſ.* 138. *n.*
18. *lib.* 1. Surdus *conſ.* 414. *nu.*
40. Menochius *d. conſ.* 224. *n.*
18. qui in proprijs terminis
loquitur.

8 His ſic conſtitutis ad rem
aggrediendo, vel intẽdimus
perfectam fuiſſe voluntatem
teſtantis, vel imperfectam: ſi
primum teſtes qui teſtantis
voluntatem audierunt, & in-
tellexerunt, ante omnia de-
ponere debent de voluntate
teſtantis deliberata: in pri-
mis enim conſtare debet te-
ſtatorem habuiſſe animum
deliberatum teſtandi, & diſ-
ponendi, *l. Pamphilo*, *§. propoſi*
tum, *ff. de legat.* 3. quamvis ni-
mis privilegiatus teſtator
ſit, vt miles, in cuius teſta-
mẽto nulla ſolemnitas requi-
ritur, *l.* 1. *&* 2. *ff. de milit. te-*
9 *ſtam.* Requiritur tamen quod
conſtet de animo diſponẽdi,
l. Divus Traianus, *ff. de milit. te-*
ſtam. *§. planè inſtit. eod. d. §. pro-*
poſitum, Gregorius Lopez *in*
l. 1. *tit.* 1. *verbo que ſean llamados*
part. 6. Matienzus *in l.* 1. *gloſ.*
8. *num.* 8. *tit.* 4. *lib.* 5. *Recop.* Ia-
cobus Cãcerius, *lib.* 1. *variar.*
cap. 4. *num.* 71. *cum ſeqq.* In om-
nibus enim teſtamentis ani-
mus teſrandi deliberatus re-
10 quiritur. Hieronymus Lau-
rentius *deciſ.* 71. D. Franciſc.
Hieronym. Leo *deciſ. Valent.*
40. *lib.* 3. qui animus non pro-
batur ex eo, quod teſtes dixe
rint, quod habuit teſtator
animum teſtandi, niſi reddãt
rationẽ, quæ reſultet ex ver-
bis teſtatoris, vel alijs ſignis,
& actibus extrinſecis, quę iu-
dicis arbitrio relinquuntur.
Menochius *de præſumptionib.*
lib. 4. *præſ.* 8. *num.* 37. *& de Ar-*
bitrarijs caſu 496. *num.* 42.

11 Certæ tamen coniecturæ
nullæ

nullæ regulariter dari, ſive
aſsignari poſſunt, niſi quod
teſtator ad id vocaverit te-
ſtes, aut notarium, *§.* 1. *inſtit.*
de milit. teſtam. l. Divus, *ff. eo-*
dem, *l. iubemus*, *C. ne teſtamentis.*
Rogatio enim teſtium indi-
cat animum deliberatum ad
actum faciendum. Corneus
12 *conſ.* 7. *col.* 2. *vol.* 4. Seraphinus
de privilegijs iuramenti privil. 1.
num. 60. vel quod coram te-
ſtibus declaraverit ſe velle
teſtari, animi enim delibera-
tio ex tali declaratione, &
voluntatis expreſsione opti-
13 mè probatur *d. l. Pamphilo*, *§.*
propoſitum. Bartolus *in l. gerit*
num. 13. *ff. de acquir. hæredit.*
Menochius, *d. caſu* 496. *num.*
34. *cum ſeqq.* Cancerius *d. cap.*
4. *num.* 75. Marta *de ſucceſsione*
legali tomo 2. *part.* 4. *quæſt.* 1. *ar-*
tic. 7. *num.* 46. Maynardus *de-*
ciſ. 15. *num.* 16. *lib.* 5. Rota *deciſ.*
581. *part.* 1. Trentacinquius
conſ. 13. *num.* 7. Surdus *cõſ.* 258.
num. 12. *&* 13.

14 Vnde infertur verba te-
ſtatoris minimè attendenda
eſſe, cum iocoſsè, adulato-
riè, vel perfunctoriè dicũtur;
vt eleganter Florentinus *in*
d. l. Divus Traianus proponit,
& videndus Socinus Iunior
conſ. 179. *num.* 44. *cum ſeqq. lib.*
2. qui conſulvit in facto eius,
qui ſermocinando caſu dixit
velle, Franciſcum eſſe ſuum
hæredem: quæ verba quia
perfunctoriè, & iocoſſè dicta
fuerunt ex defectu delibera-
tionis animi nullius momẽ-
ti fuerunt. Et ita vulgare eſt
axioma, quòd verba genera-
lia, adulatoria, & complacẽ-
tiæ cauſa prolata diſpoſitio-
nem, aut obligationem mi-
nimè inducunt. Bartolus per
textum ibi *in l. generali*, *ff. de*
vſufructu legato, *l. Aquilius Re*
gulus, *l. Lucius Titius*, *ff. de do-*
nat. Iaſon *in l. ex his verbis nu.*
fin. C. de teſtam. milit. Franciſ-
cus Marcus *deciſ.* 543. Ioſeph.
de Ruſticis *in l. cum avus lib.* 1.
cap. 7. *numer.* 23. *&* 26. *ff. de*
condit. & demonſtrat. Caſtillo
lib. 4. *cap.* 40. *num.* 16. vbi plu-
res refert Alexander Raudẽ-
ſis, *de Analogijs lib.* 1. *cap.* 22. *n.*
1. D. Ioſephus Vela *diſſert.* 12.
num. 62. Et de literis officio-
ſis, aut complacentiæ cauſa
prolatis nullam inducere
obligationem, ex *cap. cum ve-*
niſſent de inſtitutionib. tenent
communiter Doctores, Ab-
bas, *ibi num.* 5. Peregrinus *conſ.*
94. *num.* 5. *in* 1. *vol.* Laderchius
Immola *conſ.* 101. Carrocius
deciſ. 46. *num.* 20. Vivius *opin.*
668. *num.* 1. Menochius *de Ar-*
bitrarijs lib. 2. *cent.* 1. *caſu* 88.
num.